

Справа «Паско проти Росії» (“Pasko v. Russia”)

Ключовий висновок: не є непропорційним засудження військового журналіста за зраду.

У рішенні, ухваленому 22 жовтня 2009 року у справі «Паско проти Росії», Суд постановив, що

- не було порушення ст. 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Обставини справи

Заявник, п. Григорій Паско, є громадянином Росії, народився 1962 року і мешкає у м. Владивостоці (Росія). Під час подій у справі він був морським офіцером та працював військовим журналістом у газеті Тихоокеанського флоту Росії «Бойова вахта».

Сторони у справі не дійшли спільної думки стосовно факту обмінів, що відбувалися між заявником та двома японськими журналістами упродовж 1996 та 1997 років. Пан Паско стверджував, що він працював як нештатний журналіст для одного з японських телевізійних каналів та газети і надавав їм відкрити для загального доступу інформацію з відеосупроводом. Натомість російські органи влади зазначають, що п. Паска попросили надати допомогу двом японським журналістам під час їхніх відвідин двох військових частин та розповісти їм про зміст діяльності газети «Бойова вахта». Усі наступні контакти з цими журналістами були здійснені заявником за власним бажанням, до того ж п. Паско не доповів про них своєму керівництву.

У листопаді 1997 року було проведено обшук п. Паска в аеропорту м. Владивосток, звідки він відлітав до Японії. Тоді ж у заявника було конфісковано низку газет, посилаючись на те, що вони містять таємну інформацію. Невдовзі після цього проти п. Паска було порушено кримінальну справу, а 20 листопада 1997 року після його повернення з Японії він був заарештований. Того ж місяця йому було висунуто звинувачення у зраді через шпіонаж, який, як стверджувалося, мав місце 11 вересня 1997 року – у день, коли заявник зібрав таємну інформацію з метою її передачі іноземним громадянам. У грудні 2001 року його було визнано винним та Військовим трибуналом Тихоокеанського флоту було засуджено строком на 4 роки позбавлення волі. Верховний суд РФ у рішенні, ухваленому в червні 2002 року, не задовольнив апеляційну скаргу заявника, підтримавши обвинувальний вирок нижчої судової інстанції. Пан Паско звернувся по перегляд вироку у порядку нагляду, однак йому було відмовлено. У січні 2003 року заявника було звільнено на поруки.

Конституція Російської Федерації 1993 року містила вимогу про те, що інформація, котра становить державну таємницю, має бути визначена федеральним законом. Закон РФ «Про державну таємницю» було ухвалено у 1993 році. Цей акт містив перелік інформації, яка могла бути

класифікована як державна таємниця, однак він не вказував конкретно, що це за інформація. У 1995 році Президент Російської Федерації видав указ, у якому чітко визначався перелік інформації, яка становить державну таємницю.

Зміст рішення Суду

Спираючись на ст. 7 та ст. 10 Конвенції, п. Паско скаржився на те, що закон про кримінальну відповідальність було застосовано до нього ретроактивно (тобто зі зворотною юридичною силою). До того ж, на думку заявника, висунуте проти нього звинувачення було надто широким за змістом, політично зумовленим і насправді було репресією за його критичні публікації.

Суд дійшов висновку, що ключовим аспектом справи були скарги заявника на порушення ст. 10 Конвенції, натомість його покликання на ст. 7 Конвенції ґрунтувалися на тих самих фактах, що були викладені у зв'язку зі ст. 10 Конвенції. Тому Суд вирішив розглянути скаргу п. Паска лише в частині, що стосувалася ст. 10 Конвенції.

Суд передусім відзначив, що обидва нормативні акти, застосовані у справі заявника (Закон РФ «Про державну таємницю» від 1993 року, в якому містився перелік інформації, що могла бути класифікована як таємна, та Указ Президента РФ від 1995 року, який чітко визначав ті види інформації, що становили державну таємницю), були чинними на час подій у справі та загальнодоступними, а відтак надавали п. Паску можливість передбачити наслідки своїх дій. Хоча зміни до Закону «Про державну таємницю» були внесені 8 жовтня 1997 року (вони забезпечували відповідність цього закону Конституції РФ щодо точного визначення переліку таємної інформації), Суд звернув увагу на те, що національні суди застосовували для притягнення заявника до кримінальної відповідальності не сам закон, а закон у поєднанні із зазначеним указом Президента РФ. У зв'язку з цим Суд відзначив, що судові рішення не були ані свавільними, ані безпідставними. Тому Суд дійшов висновку, що обидва згадані акти становили достатню законну підставу для засудження заявника. Більше того, Суд звернув особливу увагу на те, що у матеріалах справи день 11 вересня 1997 року значиться як день збору п. Паском інформації, а день 20 листопада 1997 року є днем його арешту. З огляду на це, Суд наголосив на триваючому характері правопорушення. Відтак, Суд дійшов висновку, що наприкінці вчинення заявником правопорушення згадані зміни до закону вже набули чинності (обидві сторони безумовно погодилися стосовно того, що ці зміни, внесені 8 жовтня 1997 року, були належною та достатньою підставою для притягнення до юридичної відповідальності).

Крім цього, Суд відзначив, що п. Паско, як військовослужбовець у званні офіцера, був пов'язаний обов'язком зважувати все, що стосувалося виконання його професійних завдань. Національні суди ретельно оцінили

усі аргументи заявника. Вони ґрунтували свої висновки на доказах, зокрема на записах розмови п. Паска з громадянином Японії стосовно відповідної інформації. Суди встановили, що п. Паско зібрав та зберігав з метою передачі іноземним громадянам інформацію військового значення, яка визначалася як таємна та могла заподіяти значної шкоди національній безпеці. І, зрештою, Суд підкреслив те, що заявника було засуджено за зраду не як журналіста, а як офіцера Збройних сил.

У матеріалах справи не було нічого такого, що підтверджувало би міркування п. Паска про те, що звинувачення проти нього були надміру широкими, політично зумовленими та насправді були відплатою за його публікації. Навпаки, рішення національних судів були добре аргументовані та ґрунтувалися на достатніх доказах.

Отож, Суд визнав, що національні суди досягли належного балансу (пропорційності) між ціллю гарантування національної безпеки та засобами, використаними державою для цього. Такими засобами було засудження заявника та призначення йому покарання, яке, втім, виявилось, м'яким і значно нижчим від мінімальної межі, встановленої законом. Отож, Суд постановив, що не було порушення ст. 10 Конвенції.